

Kommunstyrelsens
miljö-, ekonomi- och planutskott

Förslag till bildande av naturreservatet Olles hage vid Askers by i Östernärke

Sammanfattning

Stadsbyggnadskontoret förvärvade Olles hage 1996 i samverkan med Hopajola och Östernärkes naturvårdsförening. Kommunbiologen har därefter upprättat bifogad skötselplan som underlag för bildande av kommunalt naturreservat.

Området omfattar ett äldre lövdominerat skogsbestånd med stort inslag av död ved.

Syftet med reservatsbildningen är att bevara ett biologiskt rikt skogsområde som får utvecklas fritt samt att ge allmänheten möjlighet att uppleva områdets naturkvaliteter.

Förslag till beslut

Stadsbyggnadskontoret föreslår miljö-, ekonomi- och planutskottet besluta enligt följande:

1. Bifogad skötselplan fastställs som underlag för naturreservatsbildning.
2. Med stöd av 7 § naturvårdslagen bildas ett kommunalt naturreservat av Olles hage enligt skötselplanens redovisade mål, föreskrifter och avgränsning.

Ärendet skall vidare till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Bakgrund

Olles hage är belägen i östra kanten av Askers by. Området består av gamla betesmarker som lämnats för igenväxning. Dagens urskogsartade blandlövskog har mycket höga naturvärden. Områdets kvaliteter poängterades av Östernärkes naturvårdsförening, som också föreslog naturreservatets bildande i början av 90-talet.

Länsstyrelsen gjorde en inventering 1993 som väl styrkte föreningens iakttagelser. Området klassades som länsintresse och bedömningen gjordes att fortsatt fri utveckling av den äldre lövskogen på sikt skapar värden som är unika för denna del av landet. Området fyller skogsvårdsstyrelsens krav på nyckelbiotop, vilket innebär att biotopen hyser utrotningshotade och/eller hänsynskrävande arter.

Länsstyrelsen vände sig till naturvårdsverket i frågan om naturreservatsbildning. Naturvårdsverket poängterade att länsstyrelsen först och främst ansvarar för riksintresseområden och att frågan därför bör hanteras av berörd kommun. Örebro kommun förvärvade området från Allmänna arvsfonden 1996 för att därigenom göra en naturreservatsbildning möjlig. Förvärvet skedde i ekonomisk samverkan med Hopajola och Östernärkes naturvårdsförening.

Kommunens befogenhet

Länsstyrelsen beslutade 1994-04-11, med stöd av 43 § tredje stycket naturvårdslagen (NVL) och 28a § andra stycket naturvårdsföreningen (NVF), att de befogenheter som i fråga om naturreservat, naturminne och naturvårdsområde enligt 7-9, 11-13 och 19 §§ NVL ankommer på länsstyrelsen även skall tillkomma kommunstyrelsen i Örebro kommun. Detta innebär således att både länsstyrelsen och kommunstyrelsen har befogenhet att besluta i ärenden av angivna slag.

Grund för beslut

Området består av äldre betes- och slåttermarker som lämnats för igenväxning och fri utveckling under 30-60 år.

Det stora inslaget av äldre träd och död ved är mycket ovanligt i landskapet. Området fungerar därför som en viktig biotop för bevarande och utveckling av hårt trängda växt- och djurarter som är beroende av gammal skog med död ved.

Syftet med reservatsbildningen är att

1. bevara ett biologiskt mycket rikt skogsområde som får utvecklas fritt
2. ge allmänheten möjlighet att uppleva områdets naturkvaliteter.

Remissbehandling

Skötselplanen har sänts på remiss till Länsstyrelsen i Örebro län, Skogsvårdsstyrelsen i Örebro län, Östernärkes kommunalnämnd, Östernärkes naturvårdsförening samt Hopajola.

Remissinstanserna är positiva till reservatsförslaget. Små detaljusteringar av skötselplanen har skett efter remissbehandlingen.

För stadsbyggnadskontoret

Mats Rosenberg
kommunbiolog

Skötselplan för naturreservatet

OLLES HAGE

Örebro kommun

Upprättad i januari 1998

Fastställd

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sid

Allmän beskrivning

Bakgrund.....	1
Administrativa data.....	1
Grund för beslut.....	2
Översiktlig beskrivning av naturförhållanden.....	2-5
Föreskrifter.....	6-7

Plandel

Allmän målsättning.....	8
Disposition och skötsel.....	8
Jakt.....	8
Anordningar för rekreation och friluftsliv.....	9
Naturvårdsförvaltning och tillsyn.....	9
Finansiering.....	9
Karta i skala 1:5000.....	

ALLMÄN BESKRIVNING

BAKGRUND

Olles hage är belägen i östra kanten av Askers by. Området består av gamla betesmarker som lämnats för igenväxning. Dagens urskogsartade blandlövskog har mycket höga naturvärden. Områdets kvaliteter poängterades av Östernärkes naturvårdsförening som också föreslog naturreservatets bildande i början av 90-talet.

Länsstyrelsen gjorde en inventering 1993 som väl styrkte föreningens iakttagelser. Området klassades som länsintresse och bedömningen gjordes att fortsatt fri utveckling av den äldre lövskogen på sikt skapar värden som är unika för denna del av landet. Området fyller skogsvårdsstyrelsens krav på nyckelbiotop, vilket innebär att biotopen hyser utrotningshotade och/eller hänsynskrävande arter.

Länsstyrelsen vände sig till naturvårdsverket i frågan om naturreservatsbildning. Naturvårdsverket poängterade att länsstyrelsen först och främst ansvarar för riksintresseområden och att frågan därför bör hanteras av berörd kommun. Örebro kommun förvärvade området från Allmänna arvsfonden 1996 för att därigenom göra en naturreservatsbildning möjlig. Förvärvet skedde i ekonomisk samverkan med Hopajola och Östernärkes naturvårdsförening.

ADMINISTRATIVA DATA

Skyddsform	Naturreservat
Objektnummer	
Beslutsdatum	1998
Kommun	Örebro
Registerområde	
Läge	I östra kanten av Askers by
Area	9 ha
Markägare	Örebro kommun
Förvaltare	Örebro kommun i samarbete med Östernärkes naturvårdsförening

GRUND FÖR BESLUT

Området består av äldre betes- och slåttermarker som lämnats för igenväxning och fri utveckling under 30-60 år.

Det stora inslaget av äldre träd och död ved är mycket ovanligt i landskapet. Området fungerar därför som en viktig biotop för bevarande och utveckling av hårt trängda växt- och djurarter som är beroende av gammal skog med död ved.

Syftet med reservatsbildningen är att

1. bevara ett biologiskt mycket rikt skogsområde som får utvecklas fritt
2. ge allmänheten möjlighet att uppleva områdets naturkvalitéer.

ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV NATURFÖRHÅLLANDEN

(Källa Inventeringsrapport Askers by 1993 Länsstyrelsen)

Geologi

Det beskrivna området är flackt och består geologiskt av områden med grovmosediment och områden med sandig-moig morän som är svallad. Det finns inga skarpa gränser i terrängen mellan dessa områden.

Området ligger inom Närke-slättens cambrosilurområde och sedimenten är påtagligt påverkade av de lättroderade och kalkrika bergarterna.

Inom det svagt kuperade området finns en del flacka sänkor med kärrpartier som delvis varit torrlagda genom grunda diken vilka nu i stort sett är igenslammade utom ett större dike längst i nordväst.

Grundvattennivån ligger nära markytan i en stor del av området och stora delar av skogsbestånden är att betrakta som extremt näringsrika sumpskogar. Torrare markområden finns främst i öster och söder där också större inslag av barrträd finns i den i övrigt lövdominerade skogen.

Inom området finns ett större och flera mindre kärr som i huvudsak är utformade som alkärr.

Det aktuella området genomkorsas av en fortfarande använd brukningsväg och några stigar som delvis ligger på äldre brukningsvägar.

Vegetation

På en förstoring av ekonomiska kartan har området indelats i tre olika huvuddelar och befintliga diken och stigar har lagts in.

Område 1 består av marker som varit relativt öppna slätter- eller betesmarker in på 1940-talet. I detta område ingår flera av kärren. Inom området finns endast ett fåtal äldre lövträd. Skogsbestånden domineras nu av yngre och medelålders gråal, klibbal, hägg, ask och alm. Inga spår av avverkningar syns i beståndet.

Område 2 är till stor del sumpskogslignande med flera mindre kärr. Området var till stor del skogsbeväxt redan i slutet av 1940-talet. Här finns rester av ett äldre bestånd av gran, björk och gråal och ett yngre bestånd av gråal och hägg. Antalet lågor är stort.

Område 3 består av torrare mark med mera normal blandskog med gran och björk som dominerande. Marken måste ha övergetts som fodermark betydligt tidigare än i området i övrigt. Ett äldre bestånd av gran och björk dominerar nu men många andra lövträd ingår. Gallring i Skogsbeståndet har troligen förekommit så sent som under 1960-talet. Inom området finns en hel del odlingsrösen.

Fanerogramfloran

Bland kärlväxterna är blåsippa *Hepatica nobilis* vanlig i södra delen av området. Här finns även typiska lundväxter som trolldruva *Actea spicata* och häslebrodd *Milium effesum*. Näsrot *Neottia nidus-avis* finns i området. Denna orkidé, som växer i mullrik och fuktig skog, är sällsynt i hela länet. Andra intressanta arter som förekommer är stinksyska *Stachys sylvatica*, vattenstärka *Oenanthe aquatica* och springkorn *Impatiens noli-tägere*, alla mindre allmänna i länet.

Flertalet av ovan angivna växter är anpassade till mullrik jord samt skuggiga och fuktiga förhållanden. Vissa av dem indikerar även förekomst av kalk.

Kryptogamfloran

Det delvis täta, starkt beskuggande trädskiktet, den näringsrika och relativt fuktiga marken samt den stora tillgången på död ved i olika nedbrytningsstadier ger stora möjligheter för en rik kryptogamvegetation och en artrik kryptogamflora att utvecklas, främst ormbunkar, mossor och vedsvampar.

Bland ormbunkarna bör särskilt nämnas strutbräken (*Matteuccia struthioeris*) som förekommer spridd i flera mindre bestånd på lite sankare ställen.

Mossor förekommer särskilt rikligt på starkt beskuggade markpartier som saknar fältskikt, med breder också ut sig i täta mattor över allehanda lågor och högt upp på trädstammar. Praktstjärnmossa (*Mnium undulatum*), rosmossa (*Rhodobryum roseum*), kranshakmossa (*Rhytidiadelphus triquetrus*) och hasselmossa

(*Eurhyncium angustiretete*) förekommer rikligt och kräver just den här typen av näringsrik och fuktig skog.

Lavfloran har ej undersökts närmare men bl a förekomsten av gamla grova aspar bör vara gynnsam för uppkomsten även av en intressant lavflora.

Vedsvampar förekommer i särskilt stor mängd på grund av den goda tillgången på död ved. Här finns många arter och mycket rikligt med fruktkroppar, varav en del är ovanligt stora och praktfulla. Bland de mer ovanliga arterna kan nämnas bävermussling (*Lentinellus castoreus*), sammetsskinn (*Stereum subtomentosum*), glasticka (*Antrodiella semisupina*) och gropticka (*Tyromyces guttulatus*), den senare på en stormknäckt gran.

Marksvampar har ej inventerats. Några ovanligare arter har dock noterats, stinksvamp (*Phallus impudicus*) och guldtofsskivling (*Phaeoleiota aurea*), den senare i ett stort vackert bestånd i västra delen av området.

Fauna

Biotopen som helhet utgör en mycket rik fågelmiljö för framför allt sångare *Sylviidae* och hackspettar *Picidae* och tillhör den skogsmiljö i länet som har den högsta fågeltätheten. Möjliga häckfågelarter är också bivråk *Pernis apivorus*, duvhök *Accipiter gentilis*, sparvhök *Accipiter nisus*, morkulla *Scolopax rusticola*, skogsduva *Columba oenas*, sparvuggla *Glaucidium passerinum* och mindre hackspett *Dendrocopus minor*. Området har mycket stor potential till ökande naturvärden om det lämnas för fri utveckling och då främst för fågelarter som i dagens skogsbrukade marker är hårt tillbakatryckta.

De igenväxande dikenas översvämningsområden kan mycket väl tjäna som lekvatten för främst vanlig groda (*Rana temporaria*) och i viss mån även för åkergroda (*Rana arvalis*). Biotopen är i sin helhet mycket lämplig för vanlig groda (*Rana temporaria*), vilket är glädjande på denna art är på nedgång.

Lokalen kan dessutom tjäna som födobiotoop för liten vattensalamander (*Triturus vulgaris*) och stor vattensalamander (*Triturus cristatus*). Dessa båda arter finns i trakten och gör i sin landfas, vandringar från lekvattnen till födosökslokaler.

Periodvis kan här även finnas jagande snok (*Natrix natrix*). I de få öppna gläntorna kan också finnas kopparödla (*Anguis fragilis*).

Markanvändningshistorik

För bedömning av tidigare markanvändning har använts två ekonomiska kartor med flygfotoår 1946 respektive 1980 samt de iakttagelser som gjorts i terrängen.

Allting tyder på att hela området använts för foderproduktion som slåtter och senare betesmark lång in på 1900-talet. Område 3 synes ha övergetts som fodermark på 1920-talet. Delar av område 2 synes ha brukats som betesmark in på 1940-talet medan område 1 till stor del varit öppen mark fram till 1960-talet.

Efter att utnyttjandet som fodermark har upphört har huvuddelen av markerna lämnats till fri utveckling. Undantaget är område 3 där gallringshuggning förekommit. Inom övriga områden finns inga tecken på systematisk avverkning i dagens bestånd.

Markens höga produktivitet, förekomsten av kortlivade träslag som gråal och gran samt den långa perioden av fri utveckling är faktorer som medfört att förekomsten av lågor och död ved i allmänhet är mycket stor. Särskilt gäller detta område 2 där kvarvarande äldre granar successivt håller på att dö ut samtidigt som gråalen börjar uppnå sin biologiska slutålder.

Om bestånden lämnas till fortsatt fri utveckling kommer tillgången till döda och döende träd att vara stor under överskådlig tid till fromma för de hårt trängda växt- och djurgrupper som är beroende av död ved.

FÖRESKRIFTER

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar kommunen med stöd av 8-10 § naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen att nedan angivna föreskrifter samt bestämmelser om naturvårdsförvaltningen skall gälla beträffande området.

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

- 1 bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden.
- 2 anordna upplag
- 3 anlägga väg eller stig i annan utsträckning än vad som framgår av bifogad skötselplan
- 4 dra fram ny mark- eller luftledning
- 5 uppföra byggnad eller annan anläggning
- 6 utföra avverkning eller röjning i annan utsträckning än vad som framgår av fastställd skötselplan
- 7 ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle utöver vad som anges i skötselplan
- 8 bedriva småviltsjakt, utföra siktröjningar, uttransportera fällt vilt med motorfordon samt att stödutfordra vilt

Föreskrifter nedan under punkt C, gällande allmänheten, gäller även markägare och innehavare av särskild rätt i den mån pågående markanvändning därigenom inte avsevärt försvåras.

B Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att de åtgärder vidtages inom området som framgår av denna.

C Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

- 1 göra åverkan på markytan
- 2 störa djurlivet
- 3 plocka blommor, lavar eller vedlevande svampar eller på annat sätt genom plockning eller uppgrävning skada växtligheten
- 4 utföra ristningar på torrträd eller bark eller skada lågor
- 5 göra upp eld annat än på angiven plats
- 6 tälta
- 7 framföra motordrivet fordon annat än för brukandet av angränsande mark
- 8 anbringa tavla, plakat, affisch, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning annat än tillfälligt
- 9 anordna orienteringskontroller eller snitslade spår

Utan länsstyrelsens tillstånd skall det vidare vara förbjudet att

bedriva insamling av insekter eller andra evertebrater samt ringmärkning av fåglar

D Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen

- 1 Syftet med skötseln av reservatet skall vara att låta vegetation få utvecklas mot urskogskaraktär.
- 2 Kommunen meddelar föreskrifter om vården av reservatet genom att fastställa denna skötselplan.
- 3 Naturvårdsförvaltaren är Örebro kommun i samarbete med Östernärkes naturvårdsförening.
- 4 Naturvårdsförvaltaren skall samråda med länsstyrelsen i frågor som inte regleras i skötselplanen och inte är av ren rutinkaraktär.
- 5 Utmärkning av reservatet skall ske i enlighet med naturvårdsverkets anvisningar (SIS 03 1522).

PLANDEL

Allmän målsättning

Reservatet skall förvaltas på ett sådant sätt att mångfalden av arter som är beroende av gamla träd och död ved gynnas.

Området skall göras tillgängligt för besökare utan att detta påverkar centrala naturvärden negativt.

Reservatet har också en viktig pedagogisk funktion där inspiration och upplevelser spelar stor roll.

Disposition och skötsel

Delområde 1 = huvudparten av reservatet

Området skall utvecklas fritt mot urskogskaraktär.

Stigslingen röjes vid behov

Vindfällan skall lämnas i området men får kapas eller flyttas för att hålla stigarna framkomliga.

Delområde 2

Ängsytan runt rastplatsen hålls öppen genom årlig slåtter i juli-augusti.

Gräset samlas ihop och komposteras på lämplig plats i området.

Delområde 3

Omfattar flera mindre kärrpartier. Dessa skall så långt det är möjligt återfå sin naturliga vattennivå. Detta kan t ex ske genom igenfyllnad av uppgrävda diken eller justering av tillrinning.

Jakt

Jakt på älg styrs genom separat avtal med arrendator. Den skall dock inskränkas till dagarna för allmän jakt på älg.

Jakt på fågel och annat vilt skall ej tillåtas i området.

Anläggande av jaktorn, röjning av siktgator och andra åtgärder som påverkar områdets utseende får ej ske.

Anordningar för rekreation och friluftsliv

Tillgänglighet

Möjligheten för allmänheten att uppleva områdets naturvärden utan att störa är av central betydelse.

Stigslingor skall upprättas enligt bifogad karta. Markering av stigar skall göras diskret med lägre stolpar 50-80 cm.

En *rastplats* med stockring och några bänkar iordningställs enligt karta. Tillgängligheten till denna plats skall vara god även för rörelsehindrade.

Parkering

En parkeringsyta för ca 10 bilar iordningställs på annan mark enligt karta.

Information och gränsmarkering

Komplett reservatsinformation skall finnas vid huvudentrén och vid rastplatsen. Reservatets gräns skall utmärkas enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar.

Tillsyn och renhållning

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för renhållning och tillsyn av reservatet i samarbete med Östernärkes naturvårdsförening.

Finansiering

Skötselinsatserna består av årlig tillsyn samt underhåll av stigar, information och rastplatser.

Årskostnad 5 000 kronor.

Engångskostnad för iordningställande 30 000 kronor.

Förstorat utdrag ur ekonomiska kartan 105:16

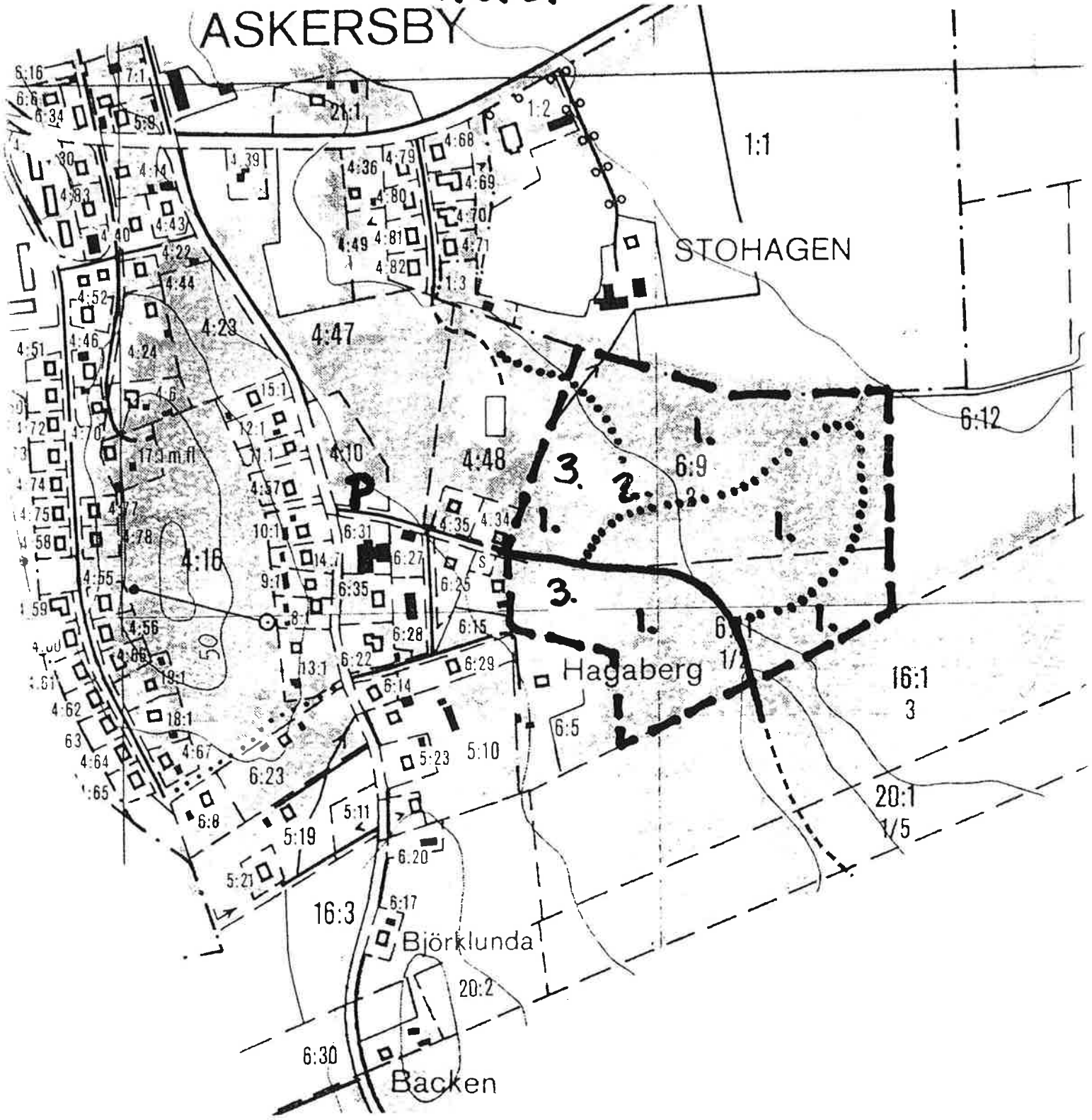
— — — — — Reservatsgräns

— — — — — Mindre väg

..... Stigar

1. 2. 3. Skötselområden

ASKERSBY

STOHAGEN

Hagaberg

Björklunda

Backen

Förstorat utdrag ur ekonomiska kartan 105:16

①..... Vegetationsområden

Förstorat utdrag ur ekonomiska kartan 105:16

— — — Reservatsgräns

— — — Mindre väg

..... Stigar

1. 2. 3. Skötselområden

ASKERSBY

